חלוצה לכהן

א.

התורה ציוותה את הכהנים[1]:

ואשה גרושה מאישה לא יקחו.

על כך דרשו רבותינו בתורת כהנים[2]:

'גרושה' אין לי אלא גרושה (הפסולה לכהן) חלוצה מנין? ודין הוא ומה אם גרושה שהיא מותרת למגרש פסולה מן הכהונה, חלוצה שהיא אסורה לחזור לחולץ אינו דין שתהא פסולה מן הכהונה. צרה תוכיח שהיא אסורה לחזור לחולץ וכשרה לכהונה, הפרש - גרושה עשה בה מעשה חלוצה עשה בה מעשה ואל תוכיח צרה שלא עשה בה מעשה.

ואם נפשך לומר (שאף בה כביכול נעשה מעשה וחליצת צרתה הרי היא כחליצה לה[3]) תלמוד לומר 'ואישה' לרבות את החלוצה. יכול אף הצרה תהיה כחלוצה ופסולה מן הכהונה? תלמוד לומר 'ואישה גרושה מאישה' שגירושיה ביד אישה (היבם שלה) ולא גירושיה ביד אשה (צרתה).

מלשון הספרא משמע שהלימוד לפסול חלוצה לכהן הינו דין בחומרת דאורייתא שהרי רצו ללמוד זאת בקל וחומר, ואף מהלשון "ואם נפשך לומר" משמע שלדורש עצמו ברור היה כי הקל וחומר קיים ועומד והדרשה באה רק לבססו.

אף על פי כן בצורה שונה מובא בגמרא במסכת יבמות[4]:

חלוצה דרבנן היא ... וחלוצה דרבנן היא והתניא 'גרושה' אין לי אלא גרושה חלוצה מנין תלמוד לומר 'ואישה' מדרבנן הוא וקרא אסמכתא בעלמא הוא.

לימוד הגמרא ויחסה לדרשה בתורת כהנים צריכים אם כן ביירור.

הרמב"ם נראה בפשטות שפסק הוא כגמרא ביבמות וזו לשונו[5]:

---

[1] ויקרא כ"א, ז'.

[2] אמור פרשה א' פרק א', ט' – י'.

[3] הר"ש משאנץ שם.

[4] כד ע"א וכן בקידושין עח ע"א.

[5] הל' איסורי ביאה פי"ז ה"ז.

החלוצה אסורה לכהן מדברי סופרים מפני שהיא כגרושה ומכין אותו מכת מרדות מדבריהם.

מאידך, ביחס לאמה עבריה מובא בגמרא מסכת קידושין[6]:

אין מוכרה לקרובים (= האב לביתו לקרובים שהיא אסורה עליהם לייעד דבעינן אשר לו יעדה - רש"י) משום רבי אליעזר אמרו מוכרה לקרובים ושוין שמוכרה אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט (= דקידושין תופסין בחייבו לאוין – רש"י).

מגמרא זו רואים שישנו איסור לאו מדאורייתא בחלוצה לכהן ולא רק איסור מדרבנן ולכאורה עומד הדבר בניגוד לגמרא ביבמות. אמנם יכולים אנו לומר שהגמרא אמרה חלוצה רק אגב גרושה אף על פי שאין החלוצה מדאורייתא[7], וכן ניתן לבאר שהגמרא דיברה על נישואין בעבירה (או מדאורייתא או מדרבנן) ואם כן אף החלוצה נישואיה לכהן הם בעבירה, וכן ביאר המאירי.

אף על פי כן מלשון רש"י שדיבר על "לאו" משמע שזהו מדין תורה שלא כהמאירי. אפילו אם נטען בדוחק אף ברש"י שהחלוצה הובאה אגב הגרושה לא מתיישב הדבר עם לשון הרמב"ם שכתב במפורש[8]:

יש לאדם למכור את בתו לפסולים כגון אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט אף על פי שהם בלאו קידושין תופסין בהם.

הרי שהרמב"ם הכניס את החלוצה לרשימה של הלאוין בנישואין עם כהן, וקשה לומר שאף הרמב"ם בספר ההלכות שלו כתב את החלוצה רק אגב הגרושה.

---

[6] יח ע"ב.

[7] וכן כתב הריטב"א בחידושיו למסכת מכות (ב ע"א) ביחס לדיון המשנה על העדים שאמרו "מעידים אנו באיש פלוני שהוא בן גרושה או בן חלוצה" וכתב:"והא דקתני בן חלוצה באשגרת לשון דבן גרושה נקטיה, דהא פסול בן חלוצה אינו מן התורה אלא מדרבנן וכדאסקינא בפרק עשרה יוחסין ואם כן אין בו דין גרושה דאורייתא, ואסמכוה כמו על מאי דכתיב "ואישה גרושה מאישה" כדאיתא התם נקיט להו תרוויהו כהדדי וכדקתני להו לקמן פרק אלו הן הלוקין במשנה דמיירי בחיובי מלקות דאורייתא" וכן פירשו התוספות (יג ע"א ד"ה "גרושה") בפירושם הראשון (ועיין שם בריטב"א).

[8] הל' עבדים פ"ד הי"ב.

ב.

במשנה בפרק שלישי של מסכת מכות[9] הובאה גם החלוצה יחד עם הגרושה שנישאו לכהן ברשימת ההלקאות וחדשה שם המשנה כי על גרושה וחלוצה "אינו חייב אלא משום אחת בלבד". אף על פי כן בהלכות סנהדרין[10] לא הביא הרמב"ם את החלוצה ברשימת חייבי ההלקאות אלא רק את הכהן המקדש ובועל גרושה והשמטה זו צריכה ביאור.

אף הסיפא של המשנה שהביאה דין זה על גרושה וחלוצה צריכה ביאור לפי הרמב"ם שכן לכאורה הדין פשוט באם אין כל הלקאה על חלוצה אלא מכת מרדות.

רש"י על המשנה במכות כתב[11]:

> גרושה והיא חלוצה אינו חייב עליה, אלא משום גרושה שהחלוצה אינה כתובה אלא מריבויא מיתיינן לה דתניא בקידושין 'גרושה' אין לי אלא גרושה חלוצה מנין תלמוד לומר 'ואישה'.

דברי רש"י לכאורה תמוהים ביותר. רש"י ציטט רק את הברייתא שמשמע ממנה שיש חיוב מלקות לחלוצה וטען שדין משנתנו הפוטר מכפל מלקות נובע מכך שאין דין החלוצה מפורש בפסוק אלא רק רמוז. אמנם רש"י לכאורה התעלם מהמשך הגמרא בקידושין שהברייתא הינה רק אסמכתא ואין כל חיוב של מלקות בחלוצה, ואכן התוספות[12] דחו את פירוש רש"י ופירשו שמדובר במלקות מרדות מדרבנן שנפטרו במלקות דאורייתא.

והנה בעל הערוך לנר פירש במסכת מכות[13] כי לשיטת רש"י מדובר במחלוקת סוגיות. בכך מיישב הוא בפשטות את הגמרא במסכת סוטה הדנה במשנה האומרת[14]:

> רבי יוסי הגלילי אומר 'הירא ורך הלבב' זהו המתייירא מן העברות שבידו לפיכך תלתה לו התורה את כל אלו שיחזור בגללן רבי יוסי אומר אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל בת ישראל לממזר ולנתין הרי הוא הירא ורך הלבב.

על משנה זו הובא בגמרא[15]:

---

[9] יג ע"א.

[10] פי"ט ה"ד.

[11] ד"ה "גרושה וחלוצה".

[12] שם ד"ה "גרושה".

[13] יג ע"א ד"ה "בתוס' ד"ה גרושה".

[14] מב ע"א.

[15] שם עמוד ב'.

> מאי איכא בין רבי יוסי לרבי יוסי הגלילי? איכא בינייהו עבירה בדרבנן (לר"י הגלילי אפילו עבר על דברי סופרים חוזר ולרבי יוסי עד שיעבור על דבר תורה - רש"י).

הרי שחלוצה אסורה היא מדין תורה ומדובר במחלוקת סוגיות בין שיטת רבא שלשיטתו[16] החלוצה מדרבנן לבין שאר הסוגיות הסוברות כאביי שהחלוצה מדאורייתא ורש"י במשנה פירש כפשט המשנה המורה יותר כאביי. כבר קדמו לערוך לנר בתוספות ישנים[17] שביארו שזו מחלוקת תנאים באופן דומה ולשיטת רבי עקיבא חלוצה אסורה מדאורייתא לכהן וסתמו המשניות כמותו שהרי כל סתם משנה נכתבה אליבא דרבי עקיבא[18] (ועיין במשך חכמה[19]).

אמנם ביאור שכזה לא יישב את הרמב"ם שפסק שהחלוצה אסורה מדרבנן, ובכל זאת הכניס אותה בפסקיו ברשימת הלאוין בעניין האמה עבריה.

עוד פסיקה המראה שיש פן של דאורייתא לחלוצה אצל כהן ברמב"ם מוצאים אנו בהחזרת עורכי המלחמה.

מובא במשנה[20]:

> אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ממזרת ונתינה לישראל, בת ישראל לממזר ולנתין לא היה חוזר (שכן נישואים אלו בעבירה ועל כן איננו בגדר "מי האיש אשר ארש אשה וכו' ").

הרמב"ם פסק[21] דין זה כלשונו ולא השמיט את החלוצה. אמנם התוספות יום טוב על המשנה ביאר כי לרמב"ם ישנו ביטול לחזרה אף על איסור מדברי סופרים אך בענ"ד קשה הדבר. הקושי נובע מכך שבראש פרק רביעי במסכת סוטה[22] מובא שחלוצה לכהן איננה שותה מן המים המאררים ומובאת היא בתוך איסורי התורה (אלמנה לכהן גדול וכו' ככל הרשימה שהובאה ביחס לחזרת עורכי המלחמה) והרמב"ם הביא בפסקיו[23] שאף באיסור

---

[16] בקידושין ע"ח ע"א וביבמות כד ע"א.

[17] יבמות מד ע"א ד"ה "הכתוב".

[18] ראה סנהדרין פו ע"א.

[19] ויקרא כ"א, ז'.

[20] סוטה מג ע"א.

[21] הל' מלכים פ"ז ה"ח.

[22] כג ע"ב.

[23] הל' סוטה פ"ב ה"ח.

מדברי סופרים קיים דין זה כגון: הבא על ארוסתו בבית חמיו וכן הביא כדוגמה לדברי סופרים את השניה לעריות[24] ולא הביא את החלוצה שכבר נכתבה במשנה, ומשמע שהיא מצויה יחד עם כל הרשימה שהובאה במשנה המדברת על איסורי דאורייתא.

כן נראה מהרמב"ם שיש פן של דאורייתא באיסור החלוצה בכך שבמשנה בכתובות[25] מובא שלאיסורי לאוין וביניהם חלוצה לכהן יש כתובה (וביארו בגמרא[26] שהיינו אם ידע מלכתחילה שהיא אסורה לו). והנה בגמרא ביבמות[27] נפסק שלשניות לעריות אין כתובה ובביאור הטעם[28] הובא בדעת רבי שעשו חיזוק לדברי סופרים ולאחר מכן הובא טעם נוסף לרבי (שכן חלוצה שלא חיזקו את דינה הרי היא מדברי סופרים) והוא שאצל הפוסלת את עצמה ואת זרעה בנישואים עם הכהן מן הסתם הבעל שידלה להינשא ועל כן ישלם את הכתובה, לעומת השניות לעריות שבהן אין פסול רצתה היא מיוזמתה להינשא ותפסיד את כתובתה.

הרמב"ם הן בפירוש המשניות בכתובות והן במשנה תורה[29] הביא את הטעם של החילוק בין דברי סופרים לדברי תורה המתעלם מכך שהחלוצה אסורה לכהן רק מדברי סופרים. משמע אם כן בעניות דעתי שלחלוצה הנשואה לכהן מדעתו יש כתובה (שלא כמו שכתב הכסף משנה שהמשנה הביאה חלוצה בשגרת הלשון ולמעשה אין לה כתובה. בעניות דעתי קשה לומר כך אחרי שהגמרא התייחסה לחלוצה ומשמע שהבינה שיש לה מקום ברשימה), ואם כן יש לבאר את הסתירות ברמב"ם ביחס לחלוצה.

ג.

נראה בעניות דעתי ששורש העניין מצוי בהתייחסות השונה שמתייחס הרמב"ם לאיסורי השניות ולאיסור החלוצה לכהן. אף על פי ששני האיסורים הינם מדברי סופרים נראה שישנו אופי שונה לאיסורים ביחס לאיסורי השניות.

---

[24] שם הל' ט'.

[25] ק ע"ב.

[26] שם קא ע"ב.

[27] פה ע"א.

[28] שם פה ע"ב.

[29] הל' אישות פכ"ד ה"ד.

כתב הרמב"ם[30]:

ויש נשים אחרות שהם אסורות מפי הקבלה ואיסורן מדברי סופרים והן הנקראות שניות מפני שהן שניות לעריות וכל אחת מהן נקראת שניה.

מלשון הרמב"ם משמע שמבאר הוא שאין נשים אלו שניות לעריות מצד היותם עריות ברמת חומרה פחותה, אלא שהם שניות ברמת הקירבה לאיסור כהן ביחס לעריות[31].

לעומת זאת ביחס לאיסור חלוצה לכהן כתב הרמב"ם[32]:

החלוצה הרי היא כגרושה והיא אסורה לכהן מדברי סופרים.

אצל החלוצה לא הסתפק הרמב"ם רק בהצגת האיסור אלא דימה הוא אותה לגרושה. כל זאת בניגוד לשניות שבהן אדרבא הרחיק הרמב"ם את קישור השניות מן העריות.

מהי המשמעות של השינוי בסגנון ובהגדרה?

נראה שהבין הרמב"ם שאופי הגזירה של השניות לעריות הינו איסור בגברא שאסור לו לאדם לישא את הקרובה לערווה, אמנם בחלוצה הכניסו החכמים אותה לחיוב גדר הגרושה כהגדרתה בחפצא.

---

[30] הל' אישות פ"א הל' ו'.

[31] בענ"ד ישנה פה הכרעה של הרמב"ם במחלוקת אמוראים שחלקו בכך. (בגמרא יבמות כא ע"א) מובא "אמר רבא רמז לשניות מן התורה מנין שנאמר 'כי את כל התועבות האל עשו אנשי הארץ'. האל קשות מכלל דאיכא רכות ומאי ניהו ? שניות... רב יהודה אמר מהכא 'ואזן וחקר תקן מִשלים הרבה' ואמר עולא א"ר אלעזר קודם שבא שלמה הייתה תורה דומה לכפיפה שאין לה אוזניים עד שבא שלמה ועשה לה אוזניים. רב אושעיא אמר מהכא 'פרעהו אל תעבר בו שטה מעליו ועבור' ". הרי שלרבא השניות הנם עריות בדרגה נמוכה "רכות", ולרב יהודה ולרב אושעיא השניות אינן בעריות כלל אלא ששלמה גזר אף על רמת הקרבה השניה. לפי דברינו הרמב"ם הכריע כשיטת רב יהודה ורב אושעיא שזו היא גזרת שלמה המלך ואם כן מובן מדוע כתב "מפי הקבלה" ביטוי המתייחס לציווי מזמן הנביאים.

בכך סרה קושיית הכסף משנה על השימוש בביטוי זה כפי שתירץ הלחם משנה. אמנם הלחם משנה טען שאף רמז מן התורה נקרא לשון קבלה ואם כן משמע מדבריו שאין לרמב"ם התייחסות למחלוקת רבא כנגד רב יהודה ורב אושעיא. אמנם בענ"ד המינוח "קבלה" מוכיח דווקא כרב יהודה ורב אושעיא שכן רמז מן התורה איננו מסורת מהתורה (שכן היה גורם הדבר לאיסור להיות בתוקף דאורייתא), וב"ה שכוונתי לדברי יד מלאכי (כללי הפוסקים, הרמב"ם, כלל מ') בביאור הלכה זו שביאר את הרמב"ם כרב יהודה ורב אושעיא ולא כרבא ע"פ המינוח "מפי הקבלה".

[32] שם הל' ז'.

נראה שביאור שכזה המבואר יפה בסגנונות השונים שבין החלוצה לבין השניה לעריות יכול לבאר מדוע הכניס הרמב"ם את החלוצה לתוך רשימת האיסורים בלאו כפי שראינו אצל דיני האמה עבריה. החלוצה הוכנסה על ידי רבנן לתוך גדרי הלאו של גרושה כלשונו של הרמב"ם שראינו לעיל:

מפני שהיא כגרושה.

הכנסה זו של רבנן כמובן שאין לה אחיזה בדיני דאורייתא, ועל כן הכהן העובר על איסור החכמים ולוקח חלוצה איננו לוקה ארבעים אלא מכת מרדות. אמנם בדיני רבנן, שם כן יכלו החכמים להכניס את החלוצה לגדרי הלאו של הגרושה.

לאור זאת מובן מדוע הכהן שנושא חלוצה איננו חוזר עם עורכי המלחמה, שכן הכניסו רבנן את החלוצה לגדר הגרושה וממילא אין הנישואים הללו ראויים יותר להחזיר את הבעל מעורכי המלחמה.

כך מובן גם כן מדוע הכוח שניתן לאיסור שניות מטעם היותו איסור דרבנן שלא תינתן כתובה לאישה, לא קיים באיסור חלוצה שהוכנסה לדין הגרושה ודיניה (מדרבנן) הנם כגדרי האיסור של הגרושה שהיא לאו מדאורייתא שלא עשו בה חכמים חיזוק.

כך מובן גם כן חידוש המשנה בראש פרק שלישי ממסכת מכות:

כיוון שהכניסו חז"ל את האיסור של חלוצה לתוך איסור הגרושה, אם כן אין טעם שכהן שלקח גרושה שהיא גם חלוצה ילקה גם מכת מרדות שכן הוסמך דין זה לגרושה שעליה כבר לוקה ואין איסור חל על אותו האיסור[33].

על כן מי שנתגרשה פעמיים אין הכהן הנושאה לוקה כפול כפי שנאמר בברייתא[34]:

תנו רבנן אלמנה, אלמנה, אלמנה. אינו חייב אלא אחת. גרושה, גרושה, גרושה, אינו חייב אלא אחת.

הגמרא[35] פירשה שמדובר על אישה אחת שהינה אלמנת ראובן שנהייתה גם אלמנת שמעון אח"כ וכן בגירושין שהיתה גרושת ראובן שנתגרשה אח"כ לשמעון ועל כך לוקה הכהן רק פעם אחת, וכן פסק הרמב"ם[36]:

מי שנתאלמנה מאנשים הרבה או נתגרשה מאנשים הרבה אין לוקין עליה אלא אחת על כל ביאה.

---

[33] עיין חולין פב ע"ב.

[34] קידושין עז ע"א.

[35] שם עמוד ב'.

[36] הל' איסורי ביאה פי"ז הי"א.

כיון שהחלוצה הוכנס דינה לתוך דין הגירושין, אין הכהן הבא על החלוצה שגם נתגרשה אלא אחת. אמנם לדברינו משמע שיכול להיות שכן ילקה מכת מרדות אם נשא גרושה שהיא גם שניה לערות שכן אין האיסורים נובעים אלא משמות איסורים שונים[37].

ד.

אם כנים דברינו ברמב"ם, צריכים אנו לשאול מהיכן למד הרמב"ם שהצמידו רבנן את דין החלוצה לאיסור התורה של גרושה דבר שלא עשו באיסורי השניות.
נראה בענ"ד שהמקור לרמב"ם הוא המדרש מתורת כהנים בו פתחנו.
במדרש נראה הסגנון שיש דין דאורייתא לחלוצה ובכך אכן תמהה הגמרא ביבמות על האומר כי חלוצה מדרבנן ממדרש זה עד שענתה הגמרא "מדרבנן וקרא אסמכתא בעלמא". הסגנון אכן מראה לכאורה כי החלוצה היא מדאורייתא וניתן לומר שהבין הרמב"ם כי האסמכתא פה איננה רק לזכרון כהבנת הרמב"ם את האסמכתות בתלמוד[38], אלא שפה ישנה הצמדה של האיסור לתוך דין גרושה.

---

[37] לפי הגישה שאיסור חל על איסור – ראה חולין קיג ע"ב.

[38] כן כתב הרמב"ם בהקדמתו למשנה (עמוד ל"ד בהוצאת "רמב"ם לעם"): "אבל נסמכה זאת המצווה לזה הפסוק לסימן כדי שיהא נודע ונזכר ואינו מעניין הכתוב, וזהו עניין מה שאמרו קרא אסמכתא בעלמא בכל מקום שיזכרוה". נראה בענ"ד שדבריו הגורפים של הרמב"ם שאין לאסמכתא כל קשר לפסוק מעבר לזיכרון הינו דווקא בהלכה למשה מסיני שהגדרתה ע"פ הרמב"ם שאין לה זכר בפסוק ואם כן ברור שאף בדיני דרבנן הפסוק לא רמז לכך.
אמנם בעניות דעתי כן ניתן לומר שרבנן באסמכתא השתמשו אף לבטא קשר הילכתי כפי שנראה בדבריהם במקרה של החלוצה. זאת למרות שהרמב"ם בדבריו אלו בהקדמתו למשנה לכאורה גרף את כל האסמכתות שהינן רק לזיכרון, אין אפשרות לומר שכך הם הדברים אף ללא דברינו בחלוצה שכן מצאנו דוגמא אחרת שבה ביאר כך הרמב"ם. בגמרא ברכות (יט ע"ב) מובא "כל מילי דרבנן אסמכינהו על לאו דלא תסור", ואף על פי שהובאה הלשון "אסמיכנהו" כתב הרמב"ם בספר המצוות (בשורש הראשון)"כל מה שאמרו חכמים לעשותו וכל מה שהזהירו ממנו כבר ציוה משה רבנו בסיני שציונו לקיימו והוא אמרו על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט אשר יאמרו לך תעשה והזהירנו מעבור בדבר מכל מה שתיקנו או גזרו ואמר לא תסור מן הדבר אשר יגידו לך ימין ושמאל".

נראה בעניות דעתי שזה הוא הפשט בלשון התורת כהנים:

חלוצה מנין תלמוד לומר 'גרושה מאישה'.

נראה שלא רק מתורת כהנים ומאופן לימודה על ידי הגמרא למד זאת הרמב"ם, אלא מכל אותם משניות המביאות בפשטות את החלוצה יחד עם הגרושה. לדברינו לא אבה הרמב"ם לומר כשאר ראשונים שהובאה החלוצה רק בשגרת לשון יחד עם הגרושה, אלא שהוצמדה החלוצה בדווקא לגרושה שכן רבנן הסמיכו את החלוצה לתוך הלאו של הגרושה והשוו את דיניהם בכל דיני רבנן.

אף תקנת חכמים שלא יחזור יחד עם עורכי המלחמה הכהן שנשא חלוצה איננה מטעם איסור דרבנן שעבר (שכן לא נאמר דין זה על הנושא שניה לעריות), אלא בהבנה שהוצמדה החלוצה לגרושה במשנה בסוטה לא בכדי, אלא מטעם שהחילו רבנן על נישואין אלו את הלאו של גרושה ומנעו ממנו את השיבה לביתו בשב ואל תעשה.

ה.

יסוד זה מתאים לביאורינו בפרק על איסורי ביאת כהונה כי איסורי הביאות של הכהנים אינם נובעים מאיסור בגברא שחל על הכהן, אלא מחוסר התאמה של הנשים הפסולות לכהונה להיות אשת כהן.

החלוצה כיון שנוספה היא מדרבנן לאיסורי הביאה השייכים דווקא לכהנים, ברור היה כי אין איסורה כשאר איסורי רבנן כבשניות לעריות (שאינן קשורות לפסול מסוים לכהנים), אלא שיש פה הכנסה של החלוצה לתוך גדר האישה שלימדה התורה שפגומה היא להיות אשת כהן.

פגם זה הוא שגרם לרבנן לגזור גם על חלל מחלוצה ולפוסלו מכהונה מתוך הבנה כי פגם יש פה בעצם הכהונה, ולא לגזור זאת אצל השניה לעריות שאצלה הפסול הוא רק על הגברא ולא שייך לזרעו שלא חטא.

הרי שאף על פי שהגמרא אמרה שזו אסמכתא הכניס הרמב"ם את מצוות רבנן ללאו של לא תסור. אם כן משמע שדבריו בהקדמה למשנה אינם גורפים בצורה מוחלטת וניתן לומר שדבריו הם רק בהלכה למשה מסיני שאין לה כל רמז בפסוק ושם האסמכתא היא רק לזיכרון כפי שאכן ניתן להבין גם מהקשר דבריו בהקדמה למשנה וא"כ אין קושי לדברינו.

כל זאת כדברי הגמרא ביבמות[39]:

> תנו רבנן אלמנה לכהן גדול גרושה וחלוצה לכהן הדיוט ... והיא פסולה וולדה פסול וכופין אותו להוציאה. שניות מדברי סופרים ... והיא כשרה וולדה כשר וכופין אותו להוציאה.

הרמב"ם[40] לא ביאר שהחלוצה הובאה רק אגב הגרושה שכן פסק על החלוצה שרק בספיקה אין וולדה פגום[41], ומשמע שבוודאי חלוצה שנישאה לכהן ולדה פגום כפשט הגמרא וכן ביאר שם המגיד משנה.

---

[39] פה ע"א.

[40] הל' איסורי ביאה פי"ז ה"ז.

[41] כדברי הגמרא ביבמות כד ע"א.